

Martinet ros

Ardeola ralloides

Distribució i procedència

A l'hivern a Catalunya el martinet ros es troba només al delta de l'Ebre, on la seva presència era esporàdica a la dècada dels 90 del segle passat i ha esdevingut poc abundant, però regular, durant la primera dècada del segle XXI. El delta de l'Ebre és també on es localitza la principal colònia de cria a Catalunya, tot i que l'espècie també es reproduïx, en menor quantitat i de manera esporàdica, a d'altres colònies com a les illes Medes, el delta del Llobregat i, recentment, a Utxesa i a l'Aiguabarreig (dades pròpies, M. García-Tarrasón, com. pers.). L'elevat nombre de parelles reproductores, juntament amb la major disponibilitat d'hàbitat, fan del delta de l'Ebre l'emplaçament òptim per a la hivernada de l'espècie a Catalunya, tal i com ho demostren les dades recollides durant el període d'estudi.

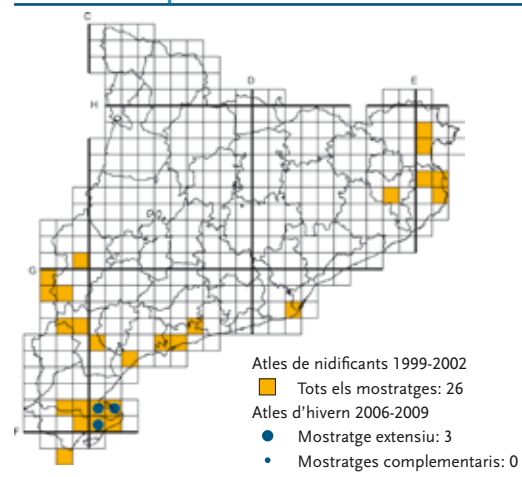
Cal indicar que tradicionalment s'ha considerat que el gruix de la població mediterrània de martinet ros migrava al sud del Sàhara, on es troben les principals zones d'hivernada (del Hoyo *et al.* 1992, Gonzalez-Martin & Ruiz 1994), i especialment a Guinea Bissau (Kushlan & Hancock 2005). A l'Àfrica subsahariana, però, encara no s'ha pogut determinar el límit sud de la zona d'hivernada a conseqüència del solapament amb les poblacions residents (Hancock & Kushlan 1984). Darrerament, a la zona mediterrània han anat sorgint nombroses evidències d'individus hivernants tant a Espanya, on alguns exemplars resten a l'albufera de València i al sud de la Península (Díaz *et al.* 1996), com a França (Kayser 1994), Itàlia (Fasola 1987, Hafner & Didner 1997), o al nord del Marroc, Tunísia, Algèria i Egipte (Meininger & Atta 1994).

No es disposa d'informació sobre el possible origen dels martinets rosos hivernants a Catalunya, tot i que possiblement es tracti d'individus que siguin residents. L'espècie s'ha anellat de manera limitada a causa de les dificultats d'accés i de la sensibilitat de les colònies d'ardeïds a les campanyes de marcatges. A Catalunya, per exemple, fins al 2009 s'han marcat menys de 90 exemplars (www.sioc.cat), i a Espanya al voltant d'uns 1.100 exemplars entre 1973 i 2007 (Frias *et al.* 2009). De manera consistent amb el baix esforç de marcatge, també hi ha poques dades de recaptures al conjunt d'Europa i Àfrica (www.euring.org) i a Espanya no es disposa de més de 30 recuperacions, entre les quals en destaquen una a Mauritània, una altra a Mali i dues a Sierra Leone (dades OEM).

Requeriments ecològics

El martinet ros està estretament lligat a les zones humides. Durant l'hivern restringeix bàsicament el seu hàbitat d'alimentació a llacunes permanents i a canals amb vegetació, ja que en aquest període els arrossars, que l'espècie també utilitza com a zones d'alimentació durant el període reproductor (Voisin 1978), es troben sense vegetació. El martinet ros s'alimenta principalment

Mapa de distribució UTM 10x10 km

d'invertebrats aquàtics, amfibis i peixos (Voisin 1991). S'ha observat que el cadell *Gryllotalpa gryllotalpa* pot tenir un paper important dins la dieta (almenys durant l'època de reproducció al delta de l'Ebre, dades pròpies).

Estimació poblacional

El nombre de martinets rosos comptabilitzats als censos d'ocells aquàtics hivernants ha oscil·lat entre els 19 exemplars al gener de 2007 i els 4 al 2009. Tot i això, el seu caràcter tímid i espantadís pot fer-lo passar desapercebut i, per tant, caldria suposar que a Catalunya normalment hivernen entre uns 10 i 30 individus.

Tendència, problemàtica i amenaces

El martinet ros a Catalunya és un hivernant d'aparició recent. La seva tendència, però, és difícil d'establir a causa del baix nombre d'individus presents durant els mesos freds. Les dades dels censos d'ocells aquàtics hivernants al delta de l'Ebre indiquen un màxim històric de 19 exemplars el gener de 2007. Al 1993 s'hi va comptabilitzar per primer cop un individu i, posteriorment, es va detectar de nou un exemplar el 1994; l'espècie no tornà a aparèixer en aquests comptatges fins al 1999, amb 4 exemplars. El 2000 no es va detectar i, després, va esdevenir regular durant el període 2001-2009, amb valors màxims de 12 exemplars al 2004, 11 al 2005 i els 19 ja citats del 2007. Calen, doncs, més dades per poder saber el sentit de la tendència de la població hivernant.

L'aparició d'aquesta espècie com a hivernant podria estar relacionada amb l'augment que està experimentant la població reproductora a Catalunya i Espanya, contràriament a Europa, on la població manté una tendència negativa provisional, amb una davallada poblacional del 10% (BirdLife International 2004). Tot i això, no es poden descartar factors tròfics o climàtics darrere aquest canvi de comportament. Per exemple, l'important increment que ha experimentat el cranc de riu americà *Procambarus clarkii* al delta de l'Ebre des de la seva introducció al 1970 (Cruz & Rebelo 2007) podria ser una de les causes per les quals aquest ardeïd hagi esdevingut hivernant a Catalunya.

La seva dependència del medi aquàtic fa que la qualitat de l'aigua a les localitats on viu sigui fonamental, ja que la seva pèrdua constitueix la principal amenaça per a la seva subsistència. El deteriorament de la qualitat del seu hàbitat pot ser provocat per la destrucció dels aiguamolls i de la seva vegetació, per canvis en el règim d'inundació dels arrossars o per canvis a les pràctiques agrícoles (ús de pesticides i fertilitzants), i poden afectar l'espècie de manera directa o indirecta a través de repercussions negatives en les poblacions de preses de les quals s'alimenta.

Estudis recents han revelat concentracions prou elevades en coure, zinc i crom als crancs americans provinents d'arrossars tractats químicament, contràriament a les menors concentracions presents als arrossars ecològics (Suárez-Serrano *et al.* 2009). L'ús de pesticides que contenen impureses, com

els metalls pesants, i fertilitzants, com els sulfats de coure, poden afectar negativament aquesta espècie en ingerir les preses de les quals s'alimenta. De fet, s'han detectat nivells de coure d'unes 20.000 ppb en el període 2006-2008 a les plomes de polls de martinet ros. Aquesta concentració és la més alta que s'ha donat entre els ardeids del delta de l'Ebre (dades pròpies).

English summary

*The only wintering population of Squacco Heron found in Catalonia during the study period was in the Ebro delta, where this species became a scarce but regular winter visitor during the first decade of the twenty-first century. The European breeding population winters mainly in sub-Saharan regions, although its exact southern limit is not clear due to overlapping with resident populations. It is linked to wetlands, and frequents permanent marshes and channels with vegetation during the winter. The Catalan wintering population of the species probably lies between 10 and 30 individuals. The recent increase in Squacco Heron winter records in Catalonia is probably related with the increase in its breeding population in both Catalonia and Spain, although the overall tendency in its European breeding population is negative. The great increase in the Red Swamp Crayfish *Procambarus clarkii* is probably another reason why this heron species has become regular in Catalonia in winter. The main threats to the Squacco Heron are habitat loss, changes in agricultural uses and pollution resulting from those activities.*

Javier COTÍN